

Dragica Čadež (1940, Ljubljana) je diplomski in podiplomski študij kiparstva končala na Akademiji za upodabljajočo umetnost v Ljubljani. Delala je kot svobodna umetnica in kot profesorica na Pedagoški fakulteti v Mariboru in v Ljubljani ter na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Je avtorica priročnikov *Glina, les, kovina* (Mladinska knjiga, 1983), *Od glave do portreta* (Debora, 2000) ter *Torzo, akt, figura* (Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, 2018).

Sodelovala je na številnih razstavah, umetniških delavnicah in kiparskih simpozijih doma in na tujem. Večkrat je bila nagrajena, med drugim z nagrado Prešernovega sklada. Je ustanoviteljica Sekcije za keramiko pri ZDSLU ter pobudnica in vodja Mednarodnega trienala keramike UNICUM., članica Društva slovenskih likovnih umetnikov ter Mednarodne akademije za keramiko AIC. Leta 2010 je o avtorici izšla strokovna monografija Sarivala Sosiča z naslovom *Dragica Čadež: zgodba o drevesu*.

Dragica Čadež **Dar kruha** Kiparska razstava

Finžgarjeva galerija, Kolezijska 1, Ljubljana–Trnovo
6. februar – 5. april 2019

Dar kruha

Dragica Čadež spada med najvidnejše slovenske umetnice, ki so s svojim opusom pomembno zaznamovale slovensko kulturno krajino ter s svojim vplivom sooblikovale slovensko kiparsko tradicijo. Najbolj intenzivno se posveča raziskovanju lesa in glina – naravna materiala kiparki omogočata ekspresivne likovne forme za oblikovanje vsebinsko nabitih sporočil.

Dela iz ciklusa *Tihožitje* so zgrajena iz prvinskih oblik, ki jih avtorica kombinira z najdenimi potrošniškimi predmeti. V na videz preproste oblike so vpete močne simbolne vsebine. Podoba hlebca kruha vsebuje bogato in raznoliko simboliko. Ilustrira lahko blagostanje ali fizično preživetje, hkrati ga lahko imamo kot religiozni simbol: utelešenje Boga. V svoji umetniški interpretaciji, zlasti ob navezavi razstave na kulturni praznik, pa ponazarja tudi potrebo po duhovni hrani, kulturi in umetnosti. Avtorica s tem odpira širšo družbeno problematiko, ki se marsikdaj zrcali v očitnih družbenih nasprotjih: lakota in revščina na eni strani, na drugi pohlep in množična potrošnja, trda realnost umetnikove eksistence na eni in napihnen prestiž nedosegljivih umetniških trgov na drugi strani ...

Avtorica simbol kruha poveže z motivom roke, ki prav tako močno učinkuje na simbolni ravni. Podobo roke avtorica s šablono prenese na kiparsko površino, včasih pa se kot sled prstov materializira v grobi reliefni površini. Motiv roke podkrepi vsebinsko izpoved darovanja, hkrati pa simbolno in dejansko dokazuje avtoričino fizično prisotnost, je njen podpis, dokaz njenega ustvarjalnega delovanja in stvariteljske potence. Tekstura umetnine tako nosi pečat avtoričinega telesa, v njej je njen rokopis in prstni odtis. S tem simbolno podkrepi vsebinsko izpoved darovanja. Podobnost s šablonskimi odtisi rok iz prazgodovinske umetnosti ni naključna. Priča o njeni ljubezni do raziskovanja estetike primitivnih ljudstev in prazgodovinskih kultur ter dokazuje njeno strast do prvinskega in univerzalnega.

Keramične tkanine, ki posnemajo draperijo slikarskih tihožitij, vpeljujejo motiv prta oziroma pogrnjene mize, ki namiguje na bogastvo, razkošje in blagostanje, a tudi na oltarne daritve. Prazni zabojčki, v katerih na tržnice in v trgovine dostavljajo sadje in zelenjavo, potem pa se kot zavržene smeti znajdejo v kupih kosovnega odpada, Dragica Čadež izkoristi kot poseben kiparski element. Enostavne lesene konstrukcije poudari s črno barvo in s tem izčisti njihovo estetsko in pripovedno plat.

Inovativni kiparski načini so odločilnega pomena za likovni izraz Dragice Čadež, hkrati pa se avtorica vseskozi sklicuje tako na svojo ustvarjalno preteklost kot na vplivne umetnostne tradicije 20. stoletja – ekspresionizem, konstruktivizem in arte povera. Kiparsko monumentalnost Čadeževa doseže s prostorsko instalacijo v obliki stenskih reliefov in stolpov. S tem vstopa v dialog z razstavnim prostorom, raziskuje elemente sestavljanja in ponavljanja na eni ter izvirnosti in neponovljivosti na drugi strani, obenem pa nagovarja tudi gledalca, da senzibilno in aktivno vstopi v interakcijo z umetnino.

Kopičenje in pehanje za materialnim je v kontrastu s tradicionalnim pridelovanjem hrane, povezanostjo z rodovitno zemljo in bojem za preživetje. Čadeževa

tako poudarja družbeno kritične vsebine, navezane na potrošniško družbo, ekologijo in ekonomijo. Teksture glinenih skulptur so naravne, posnemajo razpoke zemlje in zrnatost pečene površine. Barvna lestvica je skromna, omejena je na črno, belo in zemeljske tone. Grafični elementi, kot so uporaba šablon in vtiskovanje v mehko glineno površino ter barvno nasprotje med črno in belo, v ospredje postavljajo vprašanja, kakšen je odnos umetnine do realnega sveta, kaj je samo odslkava realnosti in kaj je resnično del vsakdanjega materialnega sveta.

Družbeno kritičen odziv avtorice na aktualno realnost našega časa ponazarjajo tudi odtisi časopisnih strani. Lahko jih razumemo v duhu pronicljivega pisatelja Marka Twaina, ki je zapisal: »Če ne berete časopisov, ste neinformirani. Če jih berete, ste dezinformirani.« S svojo občutljivostjo za svet okoli sebe in intenzivnim notranjim doživljanjem nam Dragica Čadež pokaže, da je resnica umetnosti najbolj univerzalna.

Monika Ivančič Fajfar

